

Katastrofen i Chile: De fattigste betaler

Jordskælvet i Chile den 27. februar efterlod tusindvis af chilenerne på gaden uden tag over hovedet. Journalisterne har besøgt landet og nogle få af de to millioner mennesker, der er berørte af katastrofen. Regeringen forventer, at genopbygningen vil tage op til fem år. Fem år, hvor særligt de fattigste mangler alt.

Af René Mølskov og Maria Skov

Busterminalen myldrer af folk, der fletter sig ud og ind mellem hinanden. Der sælges tøj og frugt fra gadeboderne og hornene trykkes i bund ude på vejen, hvis trafikken går en tand for langsom. Som sådan ligner Talca en sydamerikansk by som alle andre. Men bag busterminalen ser det anderledes ud. Her ligger resterne af den gamle bydel, hvor størstedelen af husene er bukket under for naturens kræfter. Murbrokkerne og rester af personlige ejendele ligger i bunker langs vejen. Jordskælvet og de hundredvis af efterskælv har ødelagt fire ud af fem boliger i bydelen. Det officielle dødstal i Chile har umiddelbart stabiliseret sig omkring 500, men der er stadig mange savnede. Selv her halvanden måned efter jordskælvet, er optællingerne ikke færdige.

En madras og en fisk

I Barrio Oriente, som er en del af den gamle bydel i Talca, står Rosa Vera og Waldo Pulguillanca og laver mad på en grill. De har fået en fisk, som de tilbereder, mens kartoflerne simrer på et bål midt på gaden et par meter væk. Med halvtomme blikke kigger de på fisken, der steger over grillen. En tyk støv fejer forbi og lægger sig på frokosten. Waldo rejser sig op og vender blikket mod gravemaskinen, der støver vejen op, og han trækker grillen lidt længere hen ad fortovet. Maskinen skubber husresterne – brædder og murbrokker – op på

Rosa og Waldo har mistet deres hus ved jordskælvet og bor her på gaden. Sammen med et par andre nyligt hjemløse steger de fisk på en grill.

den tomme grund ved siden af parret. - Det var der, vores hus lå, konstaterer Rosa Vera.

Parret har som de fleste chilenerne ingen forsikring mod jordskælv og de har ingen planer om at genopbygge huset. Med jordskælvet har de mistet alt. De har reddet madrassen fra deres seng ud af huset, og de har fundet et par brugbare tæpper i en af de andre ruiner. Nu er gaden deres hjem.

Indsamler oplysninger

Byen Talca, der ligger midt i den hårdest ramte region Maule, har omkring 200.000 indbyggere. Af dem er 60.000 nu, lige som Rosa Vera og Waldo, uden tag over hovedet. I byen står 30 procent af

bygningerne tilbage med alvorlige skader. Hvis de overhovedet står endnu.

Et par gader længere inde mod centrum ligger bygningen for foreningen "Naboerne i Talca", som er blandt de største foreninger i byen. Kontoret er midlertidigt omdannet til det sted, hvor folk, der vil hjælpe, henvender sig. Foreningens formand, Carlos Bravo har travlt med at organisere. Der er masser af frivillige hænder, men der er ikke meget at dele ud af.

Mappe efter mappe fyldt med opgørelser, viser det arbejde, organisationen indtil videre har klaret.

- Det er opgørelser over, hvilke familier, der har brug for hvad,

Hovedgaden i byen Talca i det centrale Chile få dage efter jordskælvet. De tilbagevendende efterskælv ryster stadig sten og murbrokker af de bygninger, der står endnu.

fortæller Carlos Bravo, mens han holder mappen frem. Han kører en finger ned over linjerne.

- Hvor mange, der er i familien, hvad de har brug for. Om der er nogen, der lider af uhelbredelige sygdomme, og derfor har brug for medicin. det hele står her, understreger han. Det er et register, der er klar til at tage i brug, når hjælpen når frem. Problemet er, at ingen ved, hvornår det bliver.

- Vi har pakket nogle mindre poser med det mest nødvendige, der indeholder ris, lidt mælk til børnene og toiletpapir, som vi deler ud, men det er ikke nok, siger han.

- Det vi virkelig har brug for, er at alle står sammen om at få landet op at stå igen. Vi er alle en del af det her.

Først nu, en måned efter at Sebastián Piñera overtog præsidentembedet, og seks uger efter jordskælvet, er der en finansieringsplan for genopbygningen. Piñera er den første højreorienterede præsident i Chile siden Pinochet, og løsningen er baseret delvist på lån og delvist på den private sektor. I alt forventer han, at finansieringen alene kommer til at vare 10 år.

Flere efterskælv

I Barrio Oriente er oprydningen stadig i gang. Det tog en uge, før der blev opstillet toiletter til de mange, der bor på gaden. Først efter halvanden uge kom strøm og vand tilbage. Nu kan de fleste klare sig indtil vinteren sætter ind. Rosa Vera rører lidt i grøntsagerne inden hun igen læner sig op af muren. Hendes arme hænger ned

langs siden, mens hun kigger på maden. I hendes og Waldos øjne hviler chokket over at have mistet deres hjem, mens de trøster sig med, at det står værre til andre steder.

- Her er vi så heldige, at der har været forsyninger. Folk fra andre områder af byen har hjulpet os. Sådan er det jo ikke ude ved kysten, hvor de har manglet alt. For os kunne det være meget værre, siger Waldo.

Ekspert har vurderet, at 20 procent af befolkningen i de berørte områder er i risiko for at få posttraumatisk stress.

Anspændthed, kronisk træthed og manglende koncentration er de typiske symptomer. Og at frygten har sat spor, er der ikke tvivl om. I mange hjem sover familierne udenfor i telte, selvom deres hus ikke har fået skader. For en sik-

kerheds skyld. For jorden ryster stadig.

Advarslen, der aldrig kom

Ude ved kysten ligger fiskerbyen Constitución.. Den er en af de byer, som blev hårdest ramt af tsunamien, der knap en time efter jordskælvet natten til den 27. februar skyllede ind over Chiles kyststrækning.

Chile ligger på kanten af en af de urolige kontinentalplader, der skaber jordskælv og chilenerne ved, hvad de skal gøre, når jorden buldrer. Der er oprettet tsunami-alarmer og beredskab.

Men denne nat virkede alarmerne ikke. Hele kommunikationssystemet svigtede, og de få advarsler, der blev givet, var på initiativ fra lokale voksne og børn, der løb rundt og alarmerede med en simpel gong gong.

Mens 53 lande omkring Stillehavet fik tsunami-advarslen og satte gang i beredskabet, var der ingen i Constitución og resten af Chile, der vidste, hvad der kom.

Den første hjælp

En uge efter jordskælvet var der uddeling af mad på Plaza de Armas i Constitución. Det var en del af projektet "Chile hjælper Chile", hvor befolkningen har samlet ind og doneret. Sammen med madvognen ankom også et lille felthospital og frivillige dyrelæger. Hvis den eneste hjælp havde været fra "Chile hjælper Chile" og staten, ville flere indbyggere gå en uge uden vand og mad. Den første hjælp kom fra de fattigste landområder, der selv lå i ruiner.

- Vi vidste, at folk ved kysten havde akut brug for vand og mad, fortæller Sergio Barros.

Han arbejder til daglig på en ejendom på landet cirka tyve kilometer fra Talca. Sammen med sin bror og andre familiemedlemmer var han blandt de første der ankom med hjælp til kystbyen.

- Folk i vores landsby samlede sammen. Vand, æbler, tomater, brød, sukker. Alt hvad, der kunne undværes, donerede de. Ham,

der ejede et køretøj, lånte os det, fortæller Sergio Barros. De samledes om aftenen og pakkede forsyningerne i portioner. Klar til uddeling. Herefter kørte de afsted på ladet af bilen. Tolv personer og alle de forsyninger, de kunne skaffe.

- Det var et voldsomt syn, der mødte os, da vi kom til Constitución. Det er noget andet end at se det på tv. Det gjorde ondt. Men det var samtidig smukt at se, at der var mange andre, der gjorde som os, siger han.

Fiskere uden både

Blandt ruinerne ligger fiskenet og bådrester. Også langt inde i byen har bølgerne smidt havnens efterladenskaber. En stor del af Constitución's indbyggere er fiskere. Chiles fiskeindustri er en af de sektorer, der oplever en katastrofal nedgang på grund af jordskælvet. Fiskerne kan ikke komme ud, fordi deres både og ikke mindst havnene er ødelagte på de 300 kilometers kyststrækning, hvor tsunamien hærgede. En strækning, der normalt står for 50 procent af hele Chiles fiskeindustri.

Héctor Bacigalupo, der er general manager i en af fiskeindustriens sværvægttere, Sonapesca, har vurderet, at det vil tage mindst et år, før fiskeriet er tilbage på normalt niveau.

Apati og frygt

Fra Constitución's gader er "Chile hjælper Chile" allerede kørt videre med madvognene, for der er mange i regionen, der lider nød. Der er ikke længere kø til maduddelingen og felthospitalet. Ingen spørger hinanden hvordan det går. For alle ved, at det går skidt. Det normalt så temperamentsfulde, grinende folk er stille. En apatisk stemning har sammen med støvet fra ruinerne lagt sig over byen, og de få, der taler sammen, taler dæmpet.

- Vi er blevet dobbelt ramt her, fortæller en 66-årig mand fra byen.

- Først kom jordskælvet, derefter

skyllede havet ind over os. Også vores frygt er dobbelt, siger han. Bygningerne ud mod kysten står ikke længere. Der hænger en lugt af råd over byen og alt er dækket af det sorte lag støv. De fleste personlige ejendele er ikke værd at redde. Selvom nogle få stadig forsøger. Vandet har ødelagt tusindvis af hjem. Og nødhjælpen er taget videre.

Tæt på epicentret

Kun 8 kilometer fra jordskælvet's epicenter ligger den lille turistperle Curanipe. Byen er normalt en blanding mellem en søvrig fiskerby og et surfer-paradis. Nu er kysten nøgen. Tsunamien smadrede størstedelen af de sommerhuse og hoteller, der før udgjorde den lille by. Alt, der ikke ligger lidt oppe ad bjergsiderne, er ødelagt.

Hvor der normalt i marts er masser af turister i Curanipe, er der nu først og fremmest gravemaskiner. I den lille fiskerby skyllede tsunamien med tre store bølger ind kort efter jordskælvet den 27. februar.

- Det var forfærdeligt. Da jordskælvet var overstået, kunne vi høre bølgerne komme. Vi kunne se, at der var biler i vandet, for lygterne lyste stadig. Der var en forfærdelig larm og folk, der skreg.

Det fortæller Cecilia Be Rohdis, der sammen med sin mand Guillermo Peters Rohdis har seks hytter lidt oppe ad bjergsiden. Hytterne og deres hjem holdt til både jordskælv og tsunami. Nu er hytterne, hvor turisterne før lejede sig ind, lånt ud til nogle af de familier, der ikke længere har tag over hovedet.

Slut med turister

Turistbranchen i Chile er en anden af de sektorer, som bliver ramt hårdt af katastrofen. 50 procent af hotelreservationerne i hele landet blev aflyst i marts, der ellers er en af de bedste måneder for branchen. I april er 20 procent af reservationerne aflyst, og min-

De huse, der holdt da tsunamien ramte Curanipe, blev skyllet sammen i dynger.

isteriet for turisme har allerede planlagt at søsætte en international kampagne, for at få turisterne tilbage.

Cirka 30 procent af Curanipes indbyggere er fastboende, mens de resterende 70 procent er turister. De mange sommerhuse og hoteller ved stranden er ødelagte og store, røde x'er på de tilbagestående vægge vidner om, at det meste af byen skal rives ned.

- Vi har heldigvis lige haft en rigtig god sæson. Der er ikke nogen tvivl om, at vi går et virkeligt hårdt år i møde, siger Guillermo Peters Rohdis.

På stranden, der kan ses fra parrets hjem, går omkring 30 soldater og rydder op. Regeringen har indsat 14.000 soldater i de tre berørte regioner. En stor del holder ro og orden i Chiles næststørste by, Concepción, mens resten hjælper til på forskellig vis i de berørte områder. Soldaterne

styrer trafikken, hvor vejbanerne er ubrugelige, de holder vagt ved butikker, indkøbscentre og hjem, som er i fare for at blive røvet og de hjælper med at finde lig i ruinerne. Her ved Curanipe rydder de op.

Soldaterne er nået igennem et lille stykke strand, som nu kun er gråt. På den anden side af de bål, de har tændt med vraggods, er stranden fyldt med planker og brædder. Fylt med kaos.

56 procent by

Inde midt i landet ligger den lille landsby Cumpao. Byen ligger i land-kommunen Rio Claro, der blot har 13.000 indbyggere. Størstedelen er bønder og efter jordskælvet er 44 procent af deres huse ubeboelige. For 5000 mennesker betyder det, at de står uden tag over hovedet. Genopbygning har kun de rigeste råd til. Raul Suniga er en af dem, der har

råd. Han har levet hele sit 60 år lange liv i hjørneejendommen, hvorfra han har drevet sin lille kiosk. Han har nødtørftigt hængt et par lagner op, der hvor muren er faldet sammen.

- Det her er langt ude på landet. Vi er få og vi er sluppet for tsunamien. Så selvfølgelig kommer hjælpen ikke her først. Måske kommer der på et tidspunkt hjælp til genopbygning. Men hvor længe skal vi vente på det? Et år eller måske to år? Det kan jeg jo ikke, når der kommer regn allerede i slutningen af marts, siger Raul Suniga.

De få, der som Raul Suniga, selv har råd til genopbygning er i gang med renovationer. Han har nu hyret en enkelt medhjælper og arbejder på højtryk for at få genopbygget ydermurene i sit hjem. Denne gang med metalstivere, der er muret ned i fundamentet, så hans hus forhåbentligt

Juan Keli har dækket hullet i sit hus med det chilenske flag. Han tror på, at hjælpen er på vej og indtil den kommer, klarer han sig gennem de kolde nætter med en sovepose.

holder bedre, næste gang jorden ryster.

Venter på hjælpen

Juan Keli er en af de fattigste indbyggere i landsbyen. Og han har ingen familie. Hans lille hund Tata holder ham med selskab i haven, der primært er fyldt med blik og murbrokker. Han kan stadig bruge toilettet og køkkenet, men det sidste rum i hans hus er ødelagt. Loftet er faldet ned, og der er et stort hul i væggen.

- Jeg glemmer aldrig den dag, de kom med hjælp fra Santiago. De kom med tøj og jeg fik en sovepose. Jeg har aldrig sovet i sådan en før, fortæller han.

I virkeligheden mangler Juan Keli først og fremmest materialer til genopbygningen af sit hus. Men soveposen holder ham varm, når nattevinden blæser ind af hullet i muren.

Juan Keli er blandt de tusinder, der ikke har råd til genopbygning. Og venter tålmodigt.

- Jeg lå i mit hus, da jordskælv kom. Jeg skyndte mig op til døren, men den sad fast mellem murene og presset fra taget, som var ved at falde ned, fortæller han. Med hjælp fra naboerne lykkedes det til sidst Juan Keli at komme ud gennem hullet i muren. Et hul, der nu er dækket bag det chilenske flag.

For ham er flaget et råb om hjælp og et signal om håb.

- Vi venter på Chile, siger han. Meget tyder på, at Juan Keli kommer til at vente længe. De fattige folk fra landet, der de første dage bragte alt, hvad de havde, til de hårdest ramte områder, har ikke mere at give. Heller ikke hjælpen fra Chiles regering mætter alle munde. Og det lave dødstal giver lave indsamlinger på verdensplan.

I et land med stor økonomisk ulighed, er det de fattigste, der stadig venter.

Jordskælvet i Chile den 27. februar

- * Målte 8,8 på Richterskalaen, hvilket svarer til en energiudladning der er mere end 500 gange så kraftig som ved jordskælvet på Haiti, der målte 7,0.
- * Jordskælvet er det næststørste i Chiles historie. Det hidtil største jordskælv, der er registreret, ramte Chile i 1960 og målte 9,5 på Richterskalaen. Jordskælvet i februar er det 5. kraftigste siden år 1900.
- * Epicentret på det seneste jordskælv lå 8 kilometer ud for den chilenske kyst ved byen Curanipe og 35 kilometer under havets overflade
- * Knap en time efter skælvet, blev en del af den chilenske kyststrækning ramt af en tsunami bestående af tre store bølger
- * Jordskælvet var så kraftigt, at det ifølge eksperter kan have forkortet dagen længde med 1.26 mikrosekunder. Jordskælvets kraft flyttede Chiles andenstørste by Concepción mere end tre meter mod vest. Selv Argentinas hovedstad Buenos Aires, der ligger 1350 meter fra Concepción har flyttet sig 3,9 centimeter.

Skader og genopbygning

- * Dødstallet efter jordskælvet ligger på 500. Seks uger efter er der stadig ikke overblik over antallet af forsvundne. Der er heller ikke sat dato på, hvornår man stopper eftersøgningen af savnede.
- * Langs kysten har mange håbet, at man ville finde lig i de efterladte fiskenet. For få dage siden gennem søgte en enhed fra det nationale politi de efterladte net. Desværre uden resultat.
- * Jordskælvet ramte midt ud for regionen Maule, der er et af Chiles fattigste områder. Alene i Maule-regionen står flere end 250.000 mennesker tilbage med ingenting.
- * Omkring to millioner chilenerne er berørt af jordskælvet og op mod 20 procent er i risiko for posttraumatisk stress.
- * Regeringen forventer, at der er sket skader for 167 mia. kroner, og at det vil tage flere år, før skaderne er udbedrede.
- * Finansieringen alene forventes at strække sig over en tiårig periode.